

სწავლების მეთოდოლოგია Methodic of Teaching

მშობლიური ენის გავლენა ინგლისური წარმოთქმის დაუფლებაზე: ქართული კონტექსტი

მაია ტაკიძე

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ბათუმი, საქართველო
e-mail: Takidze.maia@gmail.com

<https://doi.org/10.52340/lac.2025.35.25>

SJIF 2026: 8.679

წარმოდგენილი სტატია ეხება ინგლისური ენის წარმოთქმის დაუფლების პროცესში ქართველ შემსწავლელთა წინაშე არსებულ სირთულეებს. კვლევა ყურადღებას ამახვილებს ფონეტიკურ ინტერფერენციაზე, კერძოდ ბგერათა ჩანაცვლებასა და იმ განსხვავებებზე, რომლებიც გამოწვეულია ქართული და ინგლისური ენების ფონეტიკური სისტემების თავისებურებებით. განხილულია სემანტიკური (ბგერები, ფონემები) ასპექტები, რომლებიც მნიშვნელოვან როლს ასრულებს კომუნიკაციის ეფექტურობაში. ნაჩვენებია, რომ ინგლისური ენის მართლწერისა და წარმოთქმის განსხვავება, აგრეთვე ბგერათა სისტემებს შორის არათანმიმდევრულობა ქმნის დამატებით სირთულეებს ქართველ შემსწავლელთათვის. სტატია მიზნად ისახავს აღნიშნული პრობლემების ანალიზს და იმ პედაგოგიური მიდგომების წარმოჩენას, რომლებიც ხელს შეუწყობს ინგლისური ენის ეფექტურ და გასაგებ კომუნიკაციურ დაუფლებას.

საკვანძო სიტყვები: წარმოთქმა, ფონეტიკური ინტერფერენცია, ფონეტიკური სისტემები, სწავლება

საენათმეცნიერო ლიტერატურაში „წარმოთქმას“ ორგვარი გაგება აქვს — ვიწრო და ფართო. ვიწრო გაგებით იგი გულისხმობს ცალკეული ბგერების სწორად წარმოთქმას და ბგერათა შეერთების თავისებურებებს, რომლებიც თითოეულ ენაში განსხვავებულია. ფართო გაგებით კი

„წარმოთქმა“ მოიცავს ენობრივი გამომხატველობის იმ საშუალებებსა და ხერხებს, რომლებიც უზრუნველყოფს ეფექტურ კომუნიკაციას, მათ შორის რიტმსა და ინტონაციას. აღნიშნული ასპექტები განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია უცხო ენის სწავლების პროცესში, სადაც წარმოთქმის სირთულეები ხშირად დაკავშირებულია მშობლიური ენის გავლენასთან, რაც მკაფიოდ იკვეთება ქართველი შემსწავლელების შემთხვევაში ინგლისური ენის დაუფლებისას. ამ ფართო გაგებით „წარმოთქმა“ გულისხმობს მოცემული ენის დანაწევრებული ბგერების შეერთებას, შერთვას და შერწყმას სიტყვასა და წინადადებაში, მათთვის დამახასიათებელი წარმოთქმის რიტმიკულობითა და მელოდიკური სტრუქტურით (მახვილით და ინტონაციით) [ქლენტი:1956:15].

წარმოდგენილ სტატიაში განვიხილავთ იმ ფონეტიკურ განსხვავებებს, რომლებსაც ქართველი შემსწავლელები ავლენენ ინგლისური ენის წარმოთქმის დაუფლების პროცესში. ყურადღება გამახვილებულია ბგერათა ჩანაცვლებაზე, იმ შემთხვევებზე, როდესაც შემსწავლელები მეტყველების დროს არასწორ ბგერებს იყენებენ. ამასთანავე, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ კვლევა არ ისახავს მიზნად განზოგადებას — არ ვამტკიცებთ, რომ ყველა შემსწავლელი ერთნაირ შეცდომებს უშვებს, თუმცა გამოვყოფთ ტიპურ ტენდენციებს, რომლებიც ვლინდება როგორც სემანტურ (ბგერები, მარცვლები, ფონემები), ისე სუპრასემანტურ (მახვილი, ინტონაცია, რიტმი) დონეზე. აღნიშნული განსხვავებები მნიშვნელოვან როლს ასრულებს კომუნიკაციური უნარის ჩამოყალიბებაში და ხშირად უკავშირდება მშობლიური ენის გავლენას.

ენათმეცნიერებაში გავრცელებულია მოსაზრება, რომ ზოგიერთი ენის წარმოთქმა შედარებით მარტივად ასათვისებელია, მაშინ როცა სხვა ენები მეტ სირთულეს წარმოადგენს. ინგლისური ენის წარმოთქმა სწორედ ამ უკანასკნელ კატეგორიას მიეკუთვნება, რაც დიდ წილად განპირობებულია მისი ორთოგრაფიული სისტემით — მართლწერა ისტორიულ პრინციპებზეა აგებული და ხშირად მნიშვნელოვნად განსხვავდება რეალური წარმოთქმისგან ([ქლენტი, 1956:60]. ქართული ენისაგან განსხვავებით, სადაც ბგერა და ასო უმეტეს შემთხვევაში ემთხვევა, ლათინურ ანბანზე დაფუძნებულ ენებში ეს შესაბამისობა ნაკლებად სტაბილურია. მაგალითად, ფინურ ენაში მართლწერა და წარმოთქმა თითქმის იდენტურია, მაშინ როცა გერმანულში ეს ურთიერთობა შედარებით რთულია, ხოლო ფრანგულსა და ინგლისურში მათ შორის განსხვავება განსაკუთრებით მკვეთრად ვლინდება [შავერდაშვილი, 2015:86].

სტატიის მიზანია გამოავლინოს და გააანალიზოს ის ძირითადი ფონეტიკური სირთულეები, რომლებიც ქართველი შემსწავლელებისთვის ინგლისური ენის დაუფლების პროცესში წარმოიშობა, და დაადგინოს მათი კავშირი მშობლიური ენის გავლენასთან. ამასთანავე, კვლევა ისახავს მიზნად, ხელი შეუწყოს ეფექტური პედაგოგიური მიდგომების განსაზღვრას, რომლებიც დაეხმარება შემსწავლელებს წარმოთქმის გაუმჯობესებასა და კომუნიკაციური უნარების განვითარებაში

ინგლისურ ენაში ანბანის 26 ასო (20 თანხმოვანი და 6 ხმოვანი) რეალიზდება მეტყველებაში 44 ბგერით (24 თანხმოვანი და 20 ხმოვანი ბგერით). ინგლისური ენისგან განსხვავებით, ქართული ენა ერთ-ერთი იმ ენათაგანია, რომელშიც ასოები და ფონემები (ბგერები) ემთხვევა ერთმანეთს. ანუ, ქართული ენა ფონემატური ენაა. ქართული ორთოგრაფია სრულყოფილია, ქართული მარლთწერისა და მარლთწარმოთქმის სიახლოვე ქართული ანბანის მაღალი ღირსების მაჩვენებელია. ქართულში 33 ასო და 33 ბგერაა (28 თანხმოვანი და 5 ხმოვანი), თითოეული ასო შეესაბამება თითოეულ ბგერას და თითოეული ბგერა წარმოდგენილია მხოლოდ ერთი ნიშნით.

ინგლისურ ენაში მრავლადაა ისეთი ბგერები, რომლებიც ქართულში არ გვხვდება, რაც ქართველ შემსწავლელებს მნიშვნელოვან სირთულეს უქმნის, რადგან მათთვის ეს ბგერები ახალია. მაგალითად:

/θ/ -‘thin’, ‘thick’;

/ð/ -‘this’, ‘that’;

/ŋ/ -‘song’, ‘sing’;

/f/ -‘fan’, ‘father’;

/w/ -‘we’, ‘were’;

/j/ -‘yet’, ‘yes’.

ქვემოთ წარმოდგენილი სიტყვები აჩვენებს იმ ბგერებს, რომლებსაც ქართველი შემსწავლელები მეტყველების დროს სხვა ბგერებით ანაცვლებენ:

- ბგერის /θ/ ნაცვლად ენის შემსწავლელები წარმოთქვამენ ბგერას /s/ სიტყვებში: ‘thank’(sank), thread(sred), three(sree), thief(seeep).
- ბგერის /ð/ ნაცვლად ენის შემსწავლელები წარმოთქვამენ ბგერას /z/ სიტყვებში: this(zis), that(zet), those(zouz). /θ/ და /ð/ ზოგჯერ /t/ და /d/-ითაც იცვლება (არა მხოლოდ /s/ და /z/) think → tink, this → dis
- ბგერას /ŋ/ ანაცვლებენ ბგერით /g/ : English [inŋliʃ] (English), sing[sɪŋ](sing), long[lɒŋ](long), young[jɪŋ](jang).
- ბგერას /w/ ანაცვლებენ ბგერით /v/: worry [wɒri] (vori), we[wɪ](vi), were[wɔ:](vo), warm[wɔ:m](vorm), window[windou](vindou).
- ბგერას /f/ ანაცვლებენ ბგერით /p/: few [fju](pju), father [fɑː](paðe), afraid [əˈfreɪd](epreid), family [fæmɪli](pamili), favourite [ˈfeɪvərɪtɪ](peivorit).
- ბგერას /j/ სიტყვის დასაწყისში ანაცვლებენ ბგერით /e/: yellow [ˈjeləʊ](elou), New York[ˈnju:ˌjɔ:k](nu o:k), yes[jes](es), yesterday[ˈjestədeɪ](estedi).
- ბგერა /dʒ/ (j) ხშირად იცვლება /z/-ით ან /ʒ/-ით: job → zob; jam → zam
- ბგერა ხშირად ქრება ან სუსტდება *house* → *ouse*; *him* → *im*

ბგერა /r/ (რ) ქართულში საკმაოდ მაგარ თანხმოვნად ითვლება, მაგ: ბრძენი, ბრძანება. რასაც ვერ ვიტყვით იმავე ბგერაზე ინგლისურში. ბგერა /r/ თუ წარმოითქმის ხმოვნებთან მისი ჟღერადობა სუსტდება და დაყრუებული /r/ ისმის, მაგ: arm[a:(r)m], star[sta:(r)], port[po:(r)t], fork [fo:(r)k].

ქართველი შემსწავლელები წარმოთქმის დროს უნაცვლებენ ქართულ /რ/-ს ინგლისურს. ქართულ და ინგლისურ ენებში თანხმოვანთა ჯგუფების აგების და წარმოთ-ქმის წესები განსხვავდება, რაც გავლენას ახდენს ენის შესწავლაზე. ქართულში ასეთი ჯგუფები ხშირია და ბუნებრივად წარმოითქმის (მაგ. ბრძნული, მკვდარი), რადგან ენა მათ საკუთარ ფონეტიკურ წესებს ემყარება. ინგლისურში კი თანხმოვანთა ჯგუფები განსხვავებული სტრუქტურით გვხვდება (მაგ. street, texts, asked) და ხშირად შეიცავს ისეთ კომბინა-ციებს, რომლებიც ქართულში არ არსებობს. ამიტომ ქართველ შემსწავლელებს უჭირთ მათი ზუსტად წარმოთქმა და ხშირად ცდილობენ მათ გამარტივებას.

რაც შეეხება ხმოვნებს, ქართულში არ გვხვდება ბგერა /z:/ სიტყვებში: hurt [hɜ:t], sir [sɜ:], fur [fɜ:], girl [gɜ:l], bird[bɜ:d]. ინგლისურში ამ ბგერის წარმოთქმაში ცხვირი ღებულობს მონა-წილეობას, ქართველი უცხო ენის შემსწავლელები კი მას მოკლე /e/ ბგერით ანაცვლებენ (het, se, gerl, berd). დიფტონგებიდან (რთული ხმოვნები) ქართულ ანბანში არ გვხვდება შემ-დეგი ბგერათშეთანხმებები: /iə/-ear, here, /ʊə/-sure, fewer. ქართული ენისაგან განსხვავებული ხმოვანი ბგერებია -/e/ pen; /i:/ see; /a:/arm; /æ/ hat; /u:/too; /ɔ:/ more; /ə/ her; / ei /- play;/ai/ - fine; /oi/ boy; / iə/here; /ʊə/ sure; / eə /chair; /au /now;/əʊ / home; /ju:/ union; /ʌ /cut. ხმოვანი ბგერების დაგრძელება დამახასიათებელია ინგლისური ენისთვის. ის მნიშვნელობას უცვ-ლის სიტყვას, მაგალითად: hit[hɪt] – heat [hi:t], led[lɪd] – lead[li:d] ship [ʃɪp] sheep [ʃi:] live – leave full – fool pull – pool fill – feel bit – beat look – Luke cat – cart bad – bard; hat – heart. ბგერების დაგრძელება არ არის დამახასიათებელი ქართული ხმოვნებისთვის. მაგალითად, სიტყვაში „გოგო“ გრძელი თუ მოკლე ხმოვნის წარმოთქმით სიტყვის მნიშვნელობა არ შეიცვლება. ეს მაგალითები ნათლად აჩვენებს, რომ ინგლისურ ენაში ხმოვანთა სიგრძე ფო-ნემური მნიშვნელობის მატარებელია, ანუ ბგერის ხანგრძლივობის ცვლილება იწვევს სიტ-ყვის მნიშვნელობის ცვლილებას. ეს განსაკუთრებით რთულია ქართველი შემსწავლელე-ბისთვის, რადგან ქართულში ხმოვანთა სიგრძე მნიშვნელობას არ ცვლის.

აქვე გვინდა შევეხოთ ხმოვნების რედუცირებას. ინგლისურ სიტყვებში სრული ხმოვნის ნაცვლად ხშირად გვხვდება ხმოვანი /ə/ (რომელსაც ფონეტიკაში უწოდებენ (schwa). უმახვილო მარცვლებში ხმოვანი ხდება სუსტი, მოკლე და რედუცირებას ანუ შეკვეცას განიცდის, ასე მაგალითად სიტყვებში: again[ə'gen], photogragh [ˈfəʊtəgræf], produce [prəˈdʒʊs], teacher[ˈti:tʃə]. ბგერის 'schwa' წარმოთქმა რთულია ქართველი შემსწავლელ-ლთათვის, რადგან არ ვხვდებით რედუცირების ნიშნებს, თუმცა გვინდა დავძინოთ, რომ სიტყვებში როგორებიცაა: ბმენი ნაცვლად სრული სტილის ბრძენი შეკვეცილია ბგერა /რ/, ასევე სიტყვებში ბძანება, გაზდილი, ახალგაზდა, შეებძოლა, სადღეგძელო და სხვა, ამ სიტყვებში შეკვეცილია ბგერა/რ/. რედუცირებულად წარმოითქმის /ლ/ შემდეგ სიტყვებში უკ(ლ)და, ძაღ(ლ)ს, სახ(ლ)ს. ქართული სალიტერატურო ნორმების მიხედვით უნდა იწერებოდეს და წარმოითქმებოდეს: ვუთხარი, ვულკანი, გავოცდი, შევუდექი და სხვა. ჩვეულებრივი სალაპარაკო სტილით წარმოითქმის: (ვ)უთხარი, (ვ)ულკანი, გა(ვ)ოცდი, შე(ვ)უდექი. ზემოთ მოყვანილი რედუცირების ფორმები სალაპარაკო სტილის

გავლენას წარმოადგენს, ლიტერატურული (სრული) წარმოთქმიდან გადახვევა ხდება იმ შემთხვევაში, თუ მოლაპარაკე მშობლიური დიალექტის ძლიერ გავლენას განიცდის და არ არის დაუფლებული ქართული წარმოთქმის ძირითად წესებს [ჟენტი,1956:16]. ქართულ სალიტერატურო მეტყველებაში ხმოვანთა რედუცირება ხდება მხოლოდ აფიქსის დართვის შედეგად, ამის გამო ფუძი სეული ხმოვანი ამოვარდება და სამმარცვლიანი სიტყვები იქცევიან ორმარცვლიანებად, ორმარცვლიანი – ერთმარცვლიანად და ა.შ. მაგალითად: ბალ-ი - ბლ-ის, ბლ-ით. საჭმელ-ი - საჭმლ-ის, საჭმლ-ით, მეზობელ-ი - მეზობლ-ის, მეზობლ-ით.

წარმოდგენილი მაგალითები აჩვენებს, რომ შეცდომები არ შემოიფარგლება მხოლოდ ცალკეული ბგერებით - ისინი მოიცავს ხმოვნებს, თანხმოვანთა ჯგუფებს, დიფტონგებსა და სუპერსეგმენტურ ელემენტებსაც. ამ ტიპის ჩანაცვლებები პირდაპირ უკავშირდება მშობლიური ენის ფონეტიკურ სისტემას და წარმოადგენს ენობრივი ინტერფერენციის კლასიკურ მაგალითს. ქართველი შემსწავლელების მიერ ინგლისური ენის ათვისების პროცესში არსებული სირთულეების გათვალისწინებით, მასწავლებლებმა განსაკუთრებული ყურადღება უნდა გაამახვილონ კომუნიკაციურ მიდგომებზე და არა მხოლოდ ფორმალურ სიზუსტეზე. სავალდებულოა სწავლის პროცესში პრიორიტეტი მიენიჭოს მოსმენისა და საუბრის უნარების განვითარებას, რათა შემსწავლელებმა შეძლონ ენის პრაქტიკულ კონტექსტში გამოყენება. ეფექტურია აუდიო-ვიდეო მასალების გამოყენება, როლური თამაშები, დიალოგები და რეალურ კომუნიკაციურ სიტუაციების იმიტაცია. ასევე, მნიშვნელოვანია, მასწავლებელმა მიზანმიმართულად იმუშაოს იმ ბგერებზე, რომლებიც არ არსებობს ქართულში, გამოიყენოს ფონეტიკური სავარჯიშოები, მინიმალური წყვილები და ვიზუალურ/არტიკულაციით ახსნა. ასევე, მასწავლებელმა უნდა გაითვალისწინოს მშობლიური ენის გავლენა და არ მიიჩნიოს იგი მხოლოდ შეცდომის წყაროდ. სასურველია შედარებითი ანალიზის გამოყენება (ინგლისური vs ქართული) რაც დაეხმარება ენის შემსწავლელებს განსხვავებების გააზრებაში. მნიშვნელოვანია ასევე, სწავლის პროცესში აქცენტი გაკეთდეს კონტექსტის გაგებაზე (intelligibility) და არა მშობლიურის მსგავსი წარმოთქმის სრულყოფილებაზე, რაც თავის მხრივ ამცირებს შიშსა და ბარიერებს კომუნიკაციაში. მასწავლებლის მხრიდან პოზიტიური უკუკავშირი, ფასილიტაცია, ინდივიდუალური მიდგომა, წაქეზება, და მრავალმხრივი აქტივობები ხელს შეუწყობს შემსწავლელთა შინაგანი მოტივაციის ამაღლებას და ენის ეფექტურად დაუფლებას.

ლიტერატურა:

1. ჟენტი, ს.,- „ქართული ენის ფონეტიკა“, გამომცემლობა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი 1956;
2. შავერდაშვილი, ე., - „უცხო ენების სწავლების საფუძვლები“, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი, 2015;
3. Angelovska T., - “Second Language Pronunciation”, Peter Lang Publishing, 2012;
4. Celce Muricia M., Brinton D.M, Goodwin J.M, - “Teaching Pronunciation”, A course book and reference guide. Cambridge University Press 2010;

5. **Canale M., Swan M.**, - “Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second language Teaching and Testing”, Longman, 1980;

Maia Takidze

Batumi Shota Rustaveli State University

Batumi, Georgia

e-mail: **Takidze.maia@gmail.com**

<https://doi.org/10.52340/lac.2025.35.25>

SJIF 2026: 8.679

The Influence of the Native Language on the Acquisition of English Pronunciation: The Georgian Context

Abstract

The present article examines the challenges faced by Georgian learners in acquiring English pronunciation. The study focuses on phonetic interference, particularly sound substitution, and highlights the differences between the phonetic systems of Georgian and English. segmental (sounds, phonemes) aspects are discussed, as they play a crucial role in effective communication. The paper demonstrates that discrepancies between English spelling and pronunciation, as well as inconsistencies in sound–letter correspondence, create additional difficulties for Georgian learners. The aim of the study is to analyze these challenges and to propose pedagogical approaches that support more effective and intelligible acquisition of English pronunciation.

Keywords: pronunciation, phonetic interference, phonetic systems, ways of teaching

რეცენზენტი: პროფესორი მანანა მიქაბე